

Naar een integraal Kustfonds Wadden

Eerste beschrijving van de financieringsbehoefte (concept)

Van: Omgevingsberaad Waddengebied – mei 2023

Bij de vaststelling van de Agenda voor het Waddengebied 2050 (Agenda) op 3 februari 2021 is gewezen op het gebrek aan middelen om de ambities uit te kunnen voeren. Daarop stelde het OBW een werkgroep in om een voorstel te doen. Sinds het verschijnen van het Coalitieakkoord lijken voldoende middelen voorhanden te zijn, in combinatie met de al voorhanden zijnde fondsen. De Werkgroep kwam echter tot de conclusie dat de beheerders van deze middelen dermate sterk aan hun eigen instellingsbesluiten gebonden zijn, dat bekostiging van de integrale opgaven van de Agenda niet bereikbaar is. Deze notitie schetst kort de context en doet een procesvoorstel om de problematiek op te lossen. De financieringsbehoefte is in de bijlage in beeld gebracht.

Financiering Uitvoeringsprogramma Waddengebied (UP)

Het UP kon vorig jaar niet worden vastgesteld omdat er onvoldoende zicht op financiering was. Daarom is in het UP opgenomen: “...zal de werkgroep financiën de financieringsbehoefte nader uitwerken, in overleg met de initiatiefnemers. Daarbij wordt ook in beeld gebracht welke bestaande fondsen al gericht zijn op deze initiatieven en wat de netto extra behoefte is. Onderdeel van de verkenning is ook het verkennen van de mogelijkheid van een gezamenlijke grondslag voor de toewijzing van middelen uit fondsen via een gezamenlijk Kustfonds.”

Om deze verkenning te ondersteunen is onderstaand overzicht gemaakt. Het bevat per initiatief uit het UP waarvoor extra investeringen te voorzien zijn, een inschatting van de kosten, de dekking en dus de resterende financieringsbehoefte. Daarbij is behalve een korte termijn financieringsbehoefte, nadrukkelijk een tijdschhorizon tot 2050 in acht genomen.

Ontschotting van bestaande bekostigingsstructuren

Voor de korte termijn is het goed mogelijk een beroep te doen op het Waddenfonds en IKW, maar dat is volstrekt onvoldoende om maar in de buurt te komen van de doelen van de Agenda. Daarnaast zijn er de bestaande (grote) fondsen zoals het Deltaprogramma, PAGW, het natuur- en stikstoffonds, het Nationaal Waterprogramma, Invest-NL en het Nationaal Groeifonds, Interreg en Life. De meesten daarvan hebben aangegeven dat ze wel degelijk belangstelling hebben voor (projecten in) het Waddengebied. Ze hebben echter ieder hun eigen systematiek,

Uit het OBW advies aan BOW 8-12-2022

Het Omgevingsberaad is van mening dat het Kustfonds nog onvoldoende stevig in het hoofdstuk financiering is opgenomen. Het Omgevingsberaad heeft onlangs samen met de provincies een bijeenkomst georganiseerd waarin het Waddenfonds met ca €120 miljoen aan tafel zat met €120 miljard aan andere fondsen van met name het rijk. Er was volop bereidheid om bij te dragen aan een integrale ontwikkeling in het Waddengebied, maar tegelijk bleken er ook tal van mogelijke belemmeringen te zijn, die zo'n ontwikkeling in de weg kunnen staan. Gezien de complexiteit van de materie dient de voorgestelde werkgroep voldoende stevig te zijn. Ik geef de betrokken ministers in overweging om aan ABDTOPConsult een advies te vragen over aanpak van het vraagstuk en samenstelling van de werkgroep.

speerpunten en randvoorwaarden; hiermee ontstaat nog niet een *gezamenlijke grondslag*. Daarvoor is een gezamenlijk Kustfonds Wadden noodzakelijk, dat gevuld wordt door overheveling van de beschikbare middelen, van zowel rijk als regio in het nieuw in te stellen Kustfonds Wadden. De uitvoeringsinitiatieven kunnen daarvoor de grondslag vormen. Hier is de werkgroep Kustfonds

vastgelopen en daarom heeft het OBW geadviseerd om ABDTOPConsult een verkenning te laten doen (zie tekstbox).

Een voorbeeld is de financieringsbehoefte rond de energietransitie (#12 hieronder).

Uiteraard moet gestart worden met onderzoek: de vraagstukken die op ons af komen moeten in kaart worden gebracht. Daarna zijn in dit geval te verwachten:

- De meerkosten van de aanleg van kabels en buisleidingen om kwetsbare gebieden te vermijden;
- De landzijdige aanpassingen (zoals de aanleg van 380 Kv aansluitpunten)
- De aanleg van verdere infrastructuur
- Het realiseren van bedrijventerreinen tbv de energie-intensieve industrie (o.a. waterstof)
- Arbeidsmarkt-vraagstukken
- De gewenste ecologische plus

Totaal vraagt dit naar schatting een investering van € 2 miljard.

In totaal is de verwachting dat het overzicht in de bijlage leidt tot een investeringsbehoefte van ca. € 10 - 20 miljard in de periode tot 2050.

Commitment BOW partners

Om de verkenning een vliegende start te geven is onderstaand overzicht gemaakt. Het is besproken in het voorbereidend overleg van het OBW en het OBW zelf. Daarnaast wordt het voorgelegd aan het Bestuurlijk Overleg in juni 2023. De verwachting is dat het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) dan zal besluiten tot het (laten) doen van een verkenning naar een Kustfonds Wadden in gezamenlijkheid vanuit Rijk en regio, breed georiënteerd. Die verkenning zal eind 2023 een resultaat opleveren. Het voorstel is om ABDTOPConsult deze verkenning te laten uitvoeren, langs bovenstaande lijnen.

Bijlage: Overzicht financieringsbehoefte, met het UP als grondslag

Het overzicht is verre van precies. Het heeft zin om het verder te verfijnen zodra er zicht is op commitment van de BOW partners. Het overzicht levert intussen wèl het inzicht dat sommige initiatieven al van financiering zijn voorzien maar dat de resterende financieringsbehoefte nog fors is.

1. Beleidskader Natuur Waddenzee
Korte samenvatting: het maken van een beleidskader, vooralsnog zonder bijkomende kosten. Op termijn van enkele jaren uiteraard wel flinke investeringen te verwachten. Kosten: p.m. Gefinancierd: Nog te financieren:
2. Natuurbeheer, -herstel en -ontwikkeling
Korte samenvatting: Is nog in discussie. Resultaat is programma's in samenhang. Mogelijk bijvoorbeeld zonerings in de Waddenzee (van visserij, toeristische hotspots, defensie-activiteiten en 'ruimte voor de zee'). Kosten: ca 720 miljoen en lichte toename structurele beheerskosten. Gefinancierd: Nog te financieren: 720 miljoen
3. Inrichting Waddenatelier
Korte samenvatting: Kennis samenbrengen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit. Kosten: voor inzet externen ca € 20.000 Gefinancierd: - Nog te financieren: 20.000
5. Duurzame mobiliteit Waddeneilanden
Korte samenvatting: realiseren van optimale bereikbaarheid van de eilanden: veilig, beschikbaar en betrouwbaar. Input leveren voor nieuwe concessie Waddenveren (2026-29). Kosten kunnen aanzienlijk oplopen. Kosten: p.m. Gefinancierd: Nog te financieren:
6. Vervolgonderzoek bereikbaarheid Ameland 2030
Korte samenvatting: een betrouwbare veerverbinding naar Ameland voor de periode na 2030. Daarvoor eerst onderzoek doen (VBA 2030). Het onderzoek brengt ook de uitvoeringskosten van de mogelijke oplossingen in beeld. Kosten: p.m. Gefinancierd: Nog te financieren:

<p>8. Integrale aanpak kustzone: programma Eems-Dollard 2050</p> <p>Korte samenvatting: programma met twee hoofddoelen: vertroebeling verminderen en natuur langs de randen van de Eems versterken. Daarnaast ontwikkelen van systeemkennis. Looptijd project Groeidelta is 10 jaar. Kosten: ca 300 miljoen Gefinancierd: 200 miljoen Nog te financieren: 100 miljoen</p>
<p>9. Integrale aanpak kustzone: versterken Lauwersmeergebied</p> <p>Korte samenvatting: vaststellen gebiedsagenda voor het Lauwersmeergebied, met bijbehorende projecten. Kosten en benodigde capaciteit worden daarin opgenomen. Nu te voorzien: zoet-zoutverbinding; maatregelen voor voldoende zoet water voor de landbouw; maatregelen t.b.v. de Groningse kust; uitvoeringsprogramma Lauwersoog en Lauwersmeer. Kosten: min 500 miljoen Gefinancierd: Nog te financieren: 500 miljoen</p>
<p>10. Integrale aanpak kustzone: Fries programma Waddenkust</p> <p>Korte samenvatting: integrale, toekomstbestendige keuzes op gebiedsniveau: dijkversterking, verzachten randen van het wad en verschillende projecten gericht op koppelkansen met zoetwater/landbouw, recreatie, toerisme, leefbaarheid. Budgetten vanuit HWBP, PAGW, IKW/Waddenfonds worden ingezet. Kosten: min 500 miljoen Gefinancierd: Nog te financieren: 500 miljoen</p>
<p>11. Integrale aanpak kustzone: ontwikkeling Noord-Hollandse Waddenkust en Waddenbaai</p> <p>Korte samenvatting: realisatie rondje Waddenbaai en verdere versterking van de Waddenkust van de Kop van Noord-Holland in het project Maritiem Cluster. Inclusief verplaatsing TESO-veerhaven. Kosten: 800 miljoen Gefinancierd: Nog te financieren: 800 miljoen</p>
<p>12. Mogelijkheden energietransitie Waddengebied</p> <p>Korte samenvatting: beschrijven van toekomstige energieopgaven en een manier van omgaan met de kernwaarden van het gebied bij toekomstige besluitvorming hierover. Daarnaast uitvoering van de maatregelen gericht op aanlanding van energie in Den Helder en Eemshaven (aanlanding kabels en leidingen; planologische inpassing, ecologische plus). Kosten: ca 2 miljard Gefinancierd: 100 miljoen aanlandingsmiddelen Wind op zee Nog te financieren: ca 2 miljard</p>
<p>13. Programma Brede welvaart Waddeneilanden</p>

Korte samenvatting: compleet programma gericht op een aantrekkelijk woon, werk- en leefgebied.
Kosten: 36 mln
Gefinancierd: 24,5 mln
Nog te financieren: 11,5 mln

14. Programma Versterking recreatie en toerisme langs de Waddenkust

Korte samenvatting: programma gericht op ontwikkeling van recreatie en toerisme. Aanbod, bereikbaarheid en samenwerking. Programma wordt ingediend bij IKW/Waddenfonds.
Kosten: p.m.
Gefinancierd:
Nog te financieren: p.m.

15. Maritieme ontwikkeling havenplaatsen

Korte samenvatting: een programma gericht op de havenplaatsen is eind 2023 gereed. Projecten starten vervolgens eind 2023-2026 (zoals ombouw scheepvaart, verduurzaming havenplaatsen, aanpassing 3 zeesluizen, beleving van het wad, sedimentstrategie).
Kosten: 750 miljoen
Gefinancierd:
Nog te financieren: 750 miljoen

16. Ecoport innovatieprogramma verduurzaming havens

Korte samenvatting: een pakket van maatregelen gericht op o.a. reductie van CO2-uitstoot, circulaire economie, biodiversiteit in en om de havens, beschikbaarheid industrieel proceswater, boortechnieken voor aanleg kabels.
Kosten: 500 miljoen
Gefinancierd: kosten voor opzet van het programma.
Nog te financieren: 500 miljoen

17. Green shipping

Korte samenvatting: ombouw en nieuwbouw van schepen om emissievrij te varen. Opschaling richting de volledige Waddenzee- en Noordzee-vloot is nog niet opgenomen.
Kosten: 26 miljoen
Gefinancierd: 10 miljoen
Nog te financieren: 16 miljoen

20. Waddenzee Visserij Platform

Korte samenvatting: realisatie van samenwerking tussen vissers, van vertegenwoordiging. Visie samen met natuurorganisaties maken. Capaciteit voor het Platform is gedekt. Nog enige financiering nodig voor activiteiten.
Kosten:
Gefinancierd:
Nog te financieren: 200.000

23. Ecosysteemgericht baggeren in de Waddenzee

Korte samenvatting: praktische en concrete oplossingen of voorstellen voor maatregelen om de impact van baggeren en verspreiden te verminderen. Verkennend onderzoek vindt plaats waaruit de kosten van maatregelen moeten blijken.

Kosten: p.m.

Gefinancierd:

Nog te financieren:

24. Organisatie kennishuishouding en opstellen Kennisagenda

Korte samenvatting: de Waddenacademie verzorgt de organisatie van de kennishuishouding en het samenstellen van een gezamenlijke kennisagenda.

Kosten: 2,5 miljoen per jaar

Gefinancierd:

Nog te financieren: 55 miljoen

Samengevat

Voor het uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 en de Agenda voor het Waddengebied 2050:

Kosten: 10 à 20 miljard

Gefinancierd: 350 miljoen

Nog te financieren: 10 à 20 miljard